

Η Νεολαία και η Αντιστασιακή μορφωτική και πολιτιστική της δραστηριότητα

Του Σταύρου Ζορμπαλά

Κυρίες και κύριοι,
Συναγωνιστές και συναγωνίστριες,

Δεν μπορεί, παρά όλοι εμείς, που παίρνουμε μέρος σ' αυτό το συνέδριο σαν ομιλητές, σαν ακροατές, να νοιώθουμε ξεχωριστή συγκίνηση, βλέποντας να ξαναζωντανεύουν εδώ στην καρδιά της αντιστασιακής Ελλάδας μερικές από τις ωραιότερες σελίδες της νεώτερης ιστορίας του λαού μας – της ιστορίας της τρισένδοξης Εθνικής Αντίστασης κατά των φασιστών καταχτητών της χώρας μας.

Μέσα στο αθάνατο έπος της Εθνικής Αντίστασης, που γράφτηκε με τους αγώνες, τις θυσίες και το αίμα σύσσωμου σχεδόν του ελληνικού λαού, ξεχωριστή θέση κατέχει η προσφορά της νεολαίας εκείνου του καιρού, που με την καθοδήγηση της κυριώτερης αντιστασιακής νεολαιϊστικής οργάνωσης – της ένδοξης ΕΠΟΝ, ανέπτυξε μια πολύμορφη αντιστασιακή δράση, που αποτελεί αθάνατο τίτλο τιμής για τους παλιότερους επονίτες κι επονίτισες, αλλά και πηγή έμπνευσης και διδαχής για όλες τις νεώτερες γενιές.

Οι αγώνες αυτοί έκαναν τον καθηγητή και πρόεδρο της «κυβέρνησης του βουνού» Αλέξανδρο Σβώλο να διακηρύξει στις μέρες της απελευθέρωσης απευθυνόμενος στις επονίτισες και τους επονίτες: «Να τόχετε καμάρι πως είστε επονίτες. Τα νιάτα του ελληνικού λαού βγαίνουν απ' τη δοκιμασία του πολέμου και της σκλαβιάς μ' ένα θρίαμβο που τον αντιλαλούν βουνά και πολιτείες».

Δίπλα στο γενικό αυτό θρίαμβο της επονίτικης γενιάς και στους αξέχαστους αγώνες της για την υπεράσπιση της ζωής της νεολαίας, που περνούσε τότε τις πιο δύσκολες μέρες της πείνας και της ανέχειας. Δίπλα στην ηρωική ένοπλη πάλη της κατά του ξένου καταχτητή ξεχωριστή θέση κατέχει η πρωτόφα-

ντη δραστηριότητά της για τη μόρφωση της νεολαίας και την πολιτιστική ανάπτυξη του τόπου.

Όπως ήταν φυσικό αυτή η αντιστασιακή μορφωτική και πολιτιστική δραστηριότητα της νεολαίας ξεκίνησε τα πρώτα χρόνια της κατοχής από την αδόλωτη Αθήνα και πήρε πρωτοφανείς διαστάσεις μετά τη δημιουργία της ΕΠΟΝ σε όλη την Ελλάδα και πρώτα και κύρια στην καρδιά της Εθνικής Αντίστασης – στην ευρυτανία.

Εδώ πρωτόρθε και άρχισε τη δράση της η Ομάδα της ΕΠΟΝ σπουδαστών της Αθήνας, που περιλάμβανε τον αξέχαστο Νείλο Μαστραντώνη - Κλέαρχο, τον Γεράσιμο Σταύρου, τον Αλέκο Μυριαλή, τον Δημ. Μανούσο και άλλους, και που κουβαλούσε στο πολεμικό της σακίδιο το ιδανικό του σωστού συνταιριάσματος της μόρφωσης με τον πολιτισμό, το ιδανικό του καινούριου σχολείου και το πιο βασικό – το ασίγαστο, το αγωνιστικό και αισιόδοξο πνεύμα.

Ξεχωριστό βάρος έρριξε η επονίτικη γενιά σ' εκείνα τα δύσκολα χρόνια στη μόρφωση της νεολαίας και στην προετοιμασία της για το χτίσιμο μιας νέας Ελλάδας. Έχοντας οδηγό της τα διδάγματα των φωτισμένων δασκάλων της – του Δημήτρη Γληνού, του Κώστα Σωτηρίου, της Ρόζας Ιμβριώτη, του Μιχάλη Παπαμαύρου και πολλών άλλων, η ΕΠΟΝ πάλεψε ανυποχώρητα για το άνοιγμα και την κανονική λειτουργία των σχολειών σε όλη την Ελλάδα, που είχαν κλείσει οι ξένοι καταχτητές και τα ντόπια όργανά τους, για τη σφυρηλάτηση του νέου αγωνιστή - του καταλύτη της σκλαβιάς και του ακούραστου χτίστη της νέας ζωής.

Για την επίτευξη αυτών των υψηλών στόχων με την υποστήριξη της τότε κυβέρνησης του βουνού και ολόκληρης της λαϊκής αυτοδιοίκησης και με κύριους στυλοβάτες τους επονίτες και επονίτισες στην Ευρυτανία και σε ολόκληρη τη Στερεά από τα 1110 περίπου σχολεία που υπήρχαν τότε, άνοιξαν και λειτούργησαν ακόμα και στις πιο δύσκολες μέρες της ένοπλης εξόρμησης για την απελευθέρωση τα 766 και από τα 53 γυμνάσια τα 21.

Ταυτοχρονα δημιουργήθηκαν σχολές αναλφαβήτων σε όλα

σχεδόν τα χωριά της περιοχής, άνοιξαν και λειτουργούσαν λαϊκές βιβλιοθήκες, που καλλιεργούσαν στους νέους την αγάπη για το βιβλίο και το διάβασμα.

Για την κάλυψη όλων αυτών των αναγκών σε δασκάλους δημιουργήθηκε ειδικό παιδαγωγικό φροντιστήριο στο Καρπενήσι, όπου δίδαξαν οι επίλεκτοι παιδαγωγοί Κώστας Σωτηρίου και Μιχάλης Παπαμαύρου, και ένα άλλο στην Τύρνα των Τρικάλων, που διηύθυνε η Ρόζα Ιμβριώτη. Απ' τα φροντιστήρια αυτά κυκλοφόρησαν τότε σε 100 χιλιάδες αντίτυπα και μοιράστηκαν δωρεάν τα αναγνωστικά «Ελεύθερη Ελλάδα» για την Ε' και ΣΤ' τάξη του Δημοτικού και τα «Αετόπουλα» για την Γ' και Δ' τάξη. Στα φροντιστήρια του Καρπενησιού και της Τύρνας φοίτησαν κάπου 200 φοιτητές και απόφοιτοι γυμνασίων, που προέρχονταν από την ΕΠΟΝ και μαζί με άλλα επονίτικα στελέχη αναπλήρωσαν τα κενά σε δασκάλους.

Στο Εθνικό Συμβούλιο των Κορυσχάδων στις 14 του Μάη 1944 με εισήγηση του Γραμματέα της Παιδείας και υπουργού της κυβέρνησης του βουνού Πέτρου Κόκκαλη εγκρίθηκε το νέο πρόγραμμα της παιδείας για όλη την Ελλάδα. Κλείνοντας την εισήγησή του για τη μόρφωση της νεολαίας ο Κόκκαλης είπε πως στην πρακτική εκτέλεση των καθηκόντων του, που έθεσε, σπουδαίο ρόλο θα έπαιζε η ΕΠΟΝ... Στο Πρόγραμμα εκείνο κοντά στα άλλα διατυπώθηκε και η αρχή πως η παιδεία πρέπει να καταστήσει τη νέα γενιά ικανή να πραγματοποιήσει τον αληθινό προορισμό της και να γίνει δημιουργικός συντελεστής μέσα στο σύγχρονο πολιτισμό – αρχή που θα πρέπει σίγουρα να διέπει την παιδεία μας και στις σύγχρονες συνθήκες της βαθειάς κρίσης της.

Έτσι εδώ στα χώματα της Ευρυτανίας μπήκαν οι βάσεις για μια λαϊκή παιδεία και για τη διαμόρφωση ενός νέου τύπου ανθρώπου, που θάπρεπε να βάζει το γενικό συμφέρον πάνω από το ατομικό, που θα γίνονταν ο αληθινός καταλυτής κάθε παλιού και σάπιου και ο θαρραλέος χτίστης της νέας ζωής. Ο τύπος που θα πρέπει και σήμερα να αποτελεί τον ευγενικό στόχο της σύγχρονης παιδείας και της νεολαίας μας.

Όλοι οι παλιότεροι αγωνιστές της Αντίστασης, αλλά και

πολλοί απ' τους νεώτερους θα θυμούνται το επονίτικο σύνθημα «Πολεμάμε και τραγουδάμε», που κατέκτησε όλη την Ελλάδα και ξεσήκωσε τους νέους εκείνης της εποχής σε ένα αληθινό πανδαιμόνιο πολιτιστικής δραστηριότητας δίπλα στην άλλη πολύμορφη πάλη της.

Οι φωτισμένοι δάσκαλοι και οδηγητές της νεολαίας είχαν διδάξει την ΕΠΟΝ, πως η μόρφωση πρέπει να συμβαδίζει με την αισθητική αγωγή, πως η τέχνη πρέπει να στέκει πλάι στην επιστήμη και μαζί να γίνονται το αληθινό όπλο για τη σωστή, την ολοκληρωμένη διάπλαση των νέων.

Έτσι η γνωστή εκπαιδευτικός και ποιήτρια Σοφία Μαυροειδή - Παπαδάκη, που με τους στίχους της τραγούδησε πολλά από τα επονίτικα κατορθώματα, συμπυκνώνοντας αυτές τις αρχές στο συνέδριο της ΕΠΟΝ είχε τονίσει, πως η «τέχνη, που σ' οποιαδήποτε ηλικία αφήνει βαθειά επίδραση στην ψυχή, ασκεί ιδιαίτερα για τους νέους ακατανίκητη γοητεία... Γι' αυτό και τη σημαία της τέχνης δεν μπορούσε να την αγνοήσει το αληθινά, όπως είπε, υπέροχο σχολείο της ΕΠΟΝ, που βάσισε κάθε ενέργειά του στη βαθειά κατανόηση της εφηβικής ψυχής και έκανε την τέχνη αναπόσπαστο στοιχείο σε όλες τις εκδηλώσεις της όχι μόνο σαν ψυχαγωγικό, αλλά το κυριώτερο σαν μορφωτικό μέσο κι ακόμα σαν κίνητρο δράσης και ηρωισμού...».

Δίνοντας, η ίδια μια υψηλή εκτίμηση στην πολιτιστική επονίτικη δραστηριότητα, είχε πει και τα παρακάτω λόγια, που διαπνέονται από άκρατο ενθουσιασμό και ποιητικότητα.

«Αν κάποτε, ξοφλώντας το χρέος της προς τα νιάτα θελήσει η τέχνη να αποθανατίσει με το πινέλλο ή με τη σμίλη τη δοξασμένη ΕΠΟΝ, λέω, πως θάηρεπε να την παραστήσει να σκίζει με τα αετήσια φτερά της την καταχνιά της σκλαβιάς, κρατώντας στο ένα χέρι το όπλο και στο άλλο τον πυρσό του πολιτισμού και της τέχνης».

Και πραγματικά, μέσα σ' εκείνη την καταχνιά της σκλαβιάς και κάτω από τους ήχους των όπλων αντήχησαν χαρούμενα κι αισιόδοξα τα τραγούδια της επονίτικης γενιάς κι άπλωσε σε όλα τα χωριά μας τις φτερούγες της η τέχνη με τη γλώσσα της ποίησης, του θεάτρου, της μουσικής, της ζωγραφικής για να

ανεβάσει ακόμα ψηλότερα τις φοβερές σημαίες της λευτεριάς και να τις κάνει να ανεμίζουν ξεδιπλωμένες πιο δυνατά στον αέρα της σκλάβας πατρίδας.

Έτσι η ΕΠΟΝ βρήκε κοινή γλώσσα με τους ανθρώπους της τέχνης, αξιοποίησε στην πράξη το έργο και το ταλέντο του και μαζί τους δημιούργησε σε όλη την Ελλάδα θέατρα και χορωδίες, καλλιτεχνικές παραστάσεις και κουκλοθέατρα, εκθέσεις ζωγραφικής και επονίτικες λέσχες, που σκόρπιζαν τη χαρά και ξεσήκωναν τους νέους σε όλο και μεγαλύτερα κατορθώματα.

Κι αυτές οι εκδηλώσεις, όπως ήταν φυσικό, πρωτοξεκίνησαν απ' την καρδιά της ελεύθερης Ελλάδας, που δεν ήταν άλλη απ' την όμορφη και αδούλωτη Ευρυτανία του Μάρκου Μπότσαρη, του Ζαχαρία Παπαντωνίου και άλλων ηρώων και πνευματικών ανθρώπων.

Εδώ πρωτοδημιουργήθηκε το θέατρο του βουνού, εδώ ο επονίτης λογοτέχνης Γεράσιμος Σταύρου-Μεμάς έγραψε τα έργα «Γερμανοτσολιάς», «Ο προδότης» και άλλα που παίζονταν σε όλα τα γύρω χωριά, από εδώ ξεκίνησε ο θεατρικός συγγραφέας και ποιητής Βασίλης Ρώτας την αντιστασιακή καλλιτεχνική του πορεία και αφού τίμησε την έναρξη του Εθνικού Συμβουλίου στους Κορυσκάδες με το θεατρικό του «Ρήγας Βελενστινλής» δημιούργησε με μια ομάδα επονίτες τον θεατρικό όμιλο, που αργότερα ονομάστηκε θέατρο της ΕΠΟΝ Θεσσαλίας και δεν άφησε χωριό της Θεσσαλικής γης και της Ρούμελης χωρίς να το ψυχαγωγήσει και να το φέρει πιο κοντά στην τέχνη και στον αγώνα. Εδώ πρωτοεμφανίστηκε ο λαϊκός καλλιτέχνης Γιώργος Κουτούγκος για να εμπυχώσει με την κιθάρα του, τα ανέκδοτά του και τα σατιρικά του νούμερα το λαό της Ευρυτανίας και αργότερα ολόκληρης της Ρούμελης. Απο τούτα τα χρώματα ξεκίνησε ο Νίκος Ακίλογλου, που με το κουκλοθέατρό του σκόρπισε το γέλιο σε μικρούς και μεγάλους κι έμαθε τα αετόπουλα να αυτοσχεδιάζουν, να κάνουν τα ίδια κούκλες και να διασκεδάζουν τα παιδιά του χωριού τους.

Ακολουθώντας το παράδειγμα των κεντρικών θιάσων της ΕΠΟΝ, οι επονίτικες οργανώσεις της Ευρυτανίας και οι ανταρτοεπονίτικες διμοιρίες δημιούργησαν στα περισσότερα χωριά

της και στα αντάρτικα τμήματα τις δικές του θεατρικές και πολιτιστικές ομάδες, που ψυχαγωγούσαν και εμπύχωναν το λαό και τα νιάτα του στις δύσκολες μάχες με τον αδίσταχτο εχθρό.

Κάνοντας πολύπλευρη πράξη το σύνθημα «Πολεμάμε και τραγουδάμε» η επονίτικη γενιά ξαναζωντάνεψε τους αρχαίους παιάνες και τα εμβλήματα του Ρήγα και του Εικοσιένα. Πήρε τους στίχους των καλύτερων ποιητών μας, τους έκανε πλατύτερα γνωστούς στη νεολαία μέσα από τα επονίτικα αντιστασιακά έντυπα και τους μετέτρεψε σε τραγούδια που αντηχούσαν στα γύρω βουνά και συνέπαιρναν τα νιάτα της εποχής, μετέτρεψε τις αίθουσες των σχολείων, που γίνονταν οι διάφορες εκδηλώσεις (συνδιασκέψεις, παραστάσεις κ.λπ.) σε πραγματικές εκθέσεις, όπου εκθέτανε τα έργα τους γνωστοί ζωγράφοι σαν τον Βάλια Σεμερτζίδη, τον Μίνω Αργυράκη, τον Ηλία Φέρτη, τον Μεγαλίδη και άλλους, έθεσε στην υπηρεσία ολόκληρης της μαχόμενης νεολαίας τα talέντα των σπουδαστών της Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών και επονιτών Γιώργου Βακιρτζή, Γιάννη Στεφανίδη, που είχε φτιάξει και το σήμα της ΕΠΟΝ, Νίκου Μπάρμπογλου και άλλων. Εδώ, στο εργαστήρι του Καρπενησιού εργαζόνταν ο Ιταλός σπουδαστής της Σχολής Καλών Τεχνών της Βενετίας Μάριο Μιλάνι, που μαζί με επονίτες στόλισε πολλές φορές την πλατεία της πόλης με τα πανώ του.

Πολλοί επονίτες κι επονίτισες σε όλη την Ελλάδα κι εδώ στην Ευρυτανία πλούτιζαν τον αντιστασιακό τύπο και με δικούς τους στίχους ή τους μετέτρεπαν σε τραγούδια, όπως έκανε η επονίτισα του Μικρού Χωριού Ναυσικά Φλέγκα - Παπαδάκη, που έγραψε το γνωστό μοιρολόι για τα πάθη του χωριού της - το τραγούδι «Το δόλιο το Μικρό Χωριό και πάλι ανταριάζει», που πολλές φορές αντήχησε στις πλαγιές των γύρω βουνών.

Οι επονίτικες λέσχες στα χωριά της Ευρυτανίας και στις άλλες περιοχές με τις παραστάσεις και τις μουσικές βραδιές είχαν γίνει αληθινά πολιτιστικά κέντρα, που σκόρπιζαν όχι μόνο τη χαρά, αλλά και την αγάπη για την τέχνη και προπαντός ανέβαζαν το αγωνιστικό φρόνημα όλου του λαού. Χαρακτηριστικό είναι το παραδειγμα της λέσχης της ΕΠΟΝ Καρπενησιού,

όπου κάθε βράδυ οργανώνονταν θεατρικές παραστάσεις και άλλες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις.

Έτσι οι ανταρτοεπονίτες πριν από κάθε μάχη τραγουδούσαν και χόρευαν και οι βουνοπλαγιές της κάθε περιοχής αντιλαλούσαν απ' τις χαρούμενες φωνές τους. Και στις στιγμές της ανάπαυλας τα παιδιά και τα κορίτσια της ΕΠΟΝ μάθαιναν να κρατάνε με στοργή το βιβλίο στην αγκαλιά τους, να διαβάζουν ή να αφηγούνται στους γύρω τους τα όσα τους αποκάλυψαν τα αγαπημένα τους βιβλία.

Και όταν τα βράδια μεταδίδανε με τα αξέχαστα χωνιά τους τα νέα δεν παρέλειπαν να απαγγέλουν κάποιους στίχους ή να τελειώνουν με κάποιο αγωνιστικό τραγούδι.

Χάρη στην ΕΠΟΝ οι νέοι και οι νέες των χωριών για πρώτη φορά ξεπέρασαν τις προκαταλήψεις που υπήρχαν από παλιά και μαζί έδωσαν θεατρικές παραστάσεις, έκαναν εξορμήσεις για τον εξωραϊσμό των χωριών τους, για πρώτη φορά μπόρεσαν να γνωρίσουν τη χαρά και την ανώτερη αποστολή της τέχνης στη διάπλαση των ανθρώπων.

Αυτή η πλούσια και πολύπλευρη πολιτιστική δραστηριότητα της επονίτικης γενιάς στα χρόνια της Εθνικής Αντίστασης έφερε πιο κοντά στη νεολαία τους πιο γνωστούς ανθρώπους της τέχνης σαν τον Σικελιανό και τον Βάρναλη, τον Ρίτσο και τον Κοτζιούλα, τον Ρώτα και τον Λουντέμη αλλά και προετοίμασε το έδαφος για να βγουν απ' τις γραμμές της ΕΠΟΝ νεώτεροι καλλιτέχνες σαν τον Τάσο Λειβαδίτη και τον Τίτο Πατρίκιο, σαν τον Μανώλη Αναγνωστάκη και τον Κώστα Κοτζιά, σαν τον Αντρέα Φραγκιά και τον Μήτσο Αλεξανδρόπουλο, σαν τον Μίκη Θεοδωράκη και τον Μάνο Χατζηδάκη.

Έτσι ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της ΕΠΟΝ στον τομέα της μορφωτικής και πολιτιστικής δραστηριότητας ήταν πώς μπόρεσε σ' αυτές τις δραστηριότητες απ' το ένα μέρος να κινητοποιήσει το μεγαλύτερο κομμάτι της νεολαίας και απ' το άλλο να δημιουργήσει τις καλύτερες γέφυρες επικοινωνίας με τους ανθρώπους του πνεύματος και του πολιτισμού, που έφτασαν να διαθέτουν με αληθινή χαρά τις δυνάμεις και το

ταλέντο τους για τη μόρφωση της νεολαίας και την πολιτιστική ανάπτυξη όλου του λαού.

Όλο αυτό το έργο όχι μόνο ενισχύθηκε κι επικροτήθηκε από τους καλύτερους καλλιτέχνες της χώρας μας, αλλά και υμνήθηκε με τους στίχους δόκιμων ποιητών της. Το μεγαλείο της επονίτικης απελευθερωτικής και πολιτιστικής ανάτασης όχι μόνο ανέβασε χιλιάδες νέους και νέες στις πιο ψηλές κορφές της δόξας, αλλά και πλημμύρισε από συγκίνηση τους καλύτερους πνευματικούς ανθρώπους της χώρας. Τους ενέπνευσε να γράψουν και να παραδώσουν στις μελλοντικές γενιές τα αξέχαστα τραγούδια της αντίστασης, να αποθανατίσουν πάνω στο χαρτί με την πέννα, με το πινέλλο και τη γραφίδα τα πιο ηρωικά κατορθώματα της επονίτικης γενιάς. Ο ποιητής Βασίλης Ρώτας εμπνευσμένος από την πολιτιστική ανάταση της επονίτικης νιότης και τις άφταστες πράξεις αυτοθυσίας της έγραψε το θεατρικό έργο «Ελληνικά νιάτα», που επρόκειτο να ανεβάσει ο θίασος της Μαρίκας Κοτοπούλη και η ποιήτρια Ρίτα Μπούμη-Παπά έγραψε το παρακάτω στις μέρες της απελευθέρωσης:

«Οι επονίτες κι οι επονίτισες στάθηκαν στις πρώτες γραμμές των λαϊκών διεκδικήσεων και μέσα στις μάχες ανέβαιναν σκαλί-σκαλί, στενίζοντας με λαχτάρα τον ήλιο του μέλλοντος. Πολεμούσαν και τραγουδούσαν. Τους εκτελούσαν και χόρευαν. Πέθαιναν και χαμογελούσαν. Μια μυστική πηγή τα πότιζε ενθουσιασμό και αυταπάτηση. Αυτός ο πεισματάρης επονίτικος ήλιος είχε κωθεί τέσσερα ολόκληρα χρόνια μέσα στο υπόγειο καταφύγιό μας. Γι' αυτό βλέπαμε φως μεσ' στο σκοτάδι, γι' αυτό δεν πεινούσαμε νηστικοί, γι' αυτό δεν κρυώναμε δίχως θέρμανση. Γι' αυτό γράφαμε μέσα σ' αυτό τα πιο φλογερά αντιστασιακά μας βιβλία... ο ήλιος... ο ήλιος».

Αυτό το φως του ήλιου που σκόρπισε στα μαύρα χρόνια της σκλαβιάς η επονίτικη γενιά προσπαθησαν να το σκιάσουν οι δυνάμεις που απουσίαζαν από την Αντίσταση και να το σβύσουν. Μα δεν τα κατάφεραν και ούτε ποτέ θα το καταφέρουν. Εκείνο θα ακτινοβολεί και θα φωτίζει το δρόμο στις μελλοντικές γενιές για να τους θυμίζει το τί μπορούν να δημιουργήσουν αν έχουν σωστά οράματα, αν συνδυάζουν σωστά τη βαθύτερη πίστη στην πρόοδο με τον φλογερό πόθο να κάνουν

να ανθίσει και στην Ελλάδα μια καινούργια και αληθινά λεύτερη ζωή, αν σωστά συνδυάζουν τη μόρφωση με την ολόπλευρη πολιτιστική τους ανάπτυξη. Και αυτή η πίστη και αισιοδοξία, αυτά τα διδάγματα είναι πιο αναγκαία για τη σημερινή νεολαία, που ζει με ανησυχία τις σύγχρονες κοσμοϊστορικές αλλαγές και βλέπει τριγύρω της τις πιο σκοτεινές δυνάμεις να προσπαθούν με τα ναρκωτικά και τα άλλα μέσα του σκοταδισμού να την μετατρέψουν σε εύκολη λεία, σε υποταχτικό και τυφλό όργανό τους.

Και σήμερα, όμως, όπως τότε, τους νέους μας χωρίς πια πολιτικές διακρίσεις ένα κοινό ιδανικό τους φλέγει και τους γοητεύει – το ιδανικό της σωστής μόρφωσης και της πολιτιστικής ανάπτυξης. Κι έχουμε χρέος όλοι μας και πρώτα και κύρια οι εκπαιδευτικοί και οι καλλιτέχνες να συνδράμουμε ώστε το ιδανικό αυτό να σκεπάσει στα φτερά του όλη τη σημερινή νεολαία και να την κάνει να ξαναζωντανέψει τις ωραίες και αθάνατες μορφωτικές και πολιτιστικές επονίτικες παραδόσεις.